

quād quidquam aut vaticinaretur aut scriberet. Numquid cum ratione pugnat hæc tota narratio, ut repugnandum quoque sit Patrum traditioni? Ita enim sentimus, dūm veterum Patrum doctrinam recipimus.

Prophetarum autem Isaiae haec distributio ut plurimū esse dicitur. Primi quinque capitibus propheticis continentur sub Ozia rege edita: quod capite sexto vīsum scribuntur, sub Joathane vīsum est, ut commentariis in Isaiam, cap. 6, affirmavit Hieronymus, ubi ei corxit, quod in epistola ad Damasum scriperat, nihil à prophetā predicti ceptum esse, donec Ozias moreretur. Que ad finem usque capitis 14 extant, Achazo regnante evenerunt; reliqua ad finem libri ad Ezechiel tempore pertinet. Prater istud prophetarum volumen, in separato codice descripsert res gestas à rege Ozia, quod lib. 2 Paralip., cap. 26, v. 22, indicatur: *Reliqua autem sermonum Oziae priorum et novissimorum scriptis Isaiae filius Amos, propheta, sed inter alia multa prophetarum operis et istud iurū temporum perit, quod si ad nos pervenirent, procul dubio ut divinitus afflatum, quippe prophetae sacri, reciperemus.* At librum Ascensionis Isaiae vulgo dictum, quem Hieronymus et Epiphanius nominant; alterum titulo Visionis Isaiae evulgatum: tertium quoque nomine *Celebrem*, de quo Origenes in Epistola ad Julianum Africum scribit, probare non possumus. Ut enim Isaiae prophetias certa auctoritate ad posteros transmissas impium est non suscipere; sic imprudens stultumque obscuros atque ignotus libros sine ullo dignitati sue testimonio in lucem extractos pro sacris habere. Impietatis idcirco et ignorantis Spinozan argumentum canonico Isaiae libro, pro more suo, ut reliqui sacrī detraheantur, ac si ex fragmētis quibusdam chronicorum regum Iuda atque Israëlis male digestis, nullamque inter se connexionem habentibus inconsuitō quodlibet compegerint Isaiae tributum ab Ezechiel. Quam hominiū arroganter tum alibi semper, tum manifestius in hæc causā cognoscimus ex iis locis ubi narratur prophetam scribendi mandatum à Deo acceptisse cap. 30, v. 8, et res Ezechiel ab Isaiae esse litteris traditas, lib. 2 Paralip., cap. 32, v. 52, quas quidem in capitibus Isaiae 36, 37, 38, 39, habemus.

Sed quas tandem causas proficeret illi philosophos sentientia quæ nobilitatem habet? Inexpissimae prorsus. Sexto, inquit, capite Isaiae fatetur se usque tum obmutuisse proper labiorum pollutionem; sequi tum primum vocem Domini audivisse deliberans quem mitteret: *Vox militi, quia tacit, quia vir pollutus labii ego sum.... Et audi vi vocem Domini dicens: quem mittam?.... Et dixit: Vade.... Itaque nulum ante verbum Isaiae protulerat, neque divino mandato ad regem Oziam vel populum fuerat ablegatos: prima propterea quinque capita Isaiae auctorem non habent. Inscitè omnino. Primo enī, quia Isaiae, nisi quo anno mortuus est Ozias, missum non patuit in propheticis munus, consequenter ponunt quinque priores libri capita res completi à Prophétā vias, Joathane rege; idcirco et loco suo dimota esse, atque si ordo temporis et ratio habeatur, post sexum caput*

collocanda. Quid autem dici potest inceptius, quād non esse Isaiae vaticinia aut scripta, quia aliud locum convenientius teneant, quād in quo sita sunt? Tum vero capitum ordinem non mutemus, malè concordatur Isaiae nihil vidisse usque ad illud tempus, nihil scriptissime. Ait Prophetā vers. 5, et dolet se factuisse visionem ab initio capituli descriptam, Domini sedente in solo, et Seraphinorum; at se vīsum illud, postquam sibi apparuerat, non retulisse; deinde vero mandata à Deo accepto, id ipsum enuntiāsse cum reliquis, que pariter dicti Dominus imperaverat. Ex capituli illius lectio res manifesta est, detorqueri Prophetā verba in aliū sensu, quād legatione ad finem peritus usque tum silentio, primāque suā legatione explicentur.

Neque vero præterire possunt quod ignorare non debuit disputer argutus, septuaginta Interpretes illud, *quia tacit, veritatem, et ratiōnē, quia dolore punctus sum, quod est deplorans infirmitatem suam et doloris sensum exprimitur, quia dignus non sit, proprie oris impunitatem, vīsum tam extīnum narrare: Targum Jonathan: Voi mihi quia peccare, quoniam vir peccator sum ad incrépandum; Syrum interpretē: stupens sum; Arabem: Audax sum, id est, fui corruscus stupore, et nesciens loqui; vel etiā humili sim labio, audeo dicere à me vīsum esse Dominum; Hebreos plerisque interpretari, ηειτη, hei mili, quia excīsus sum, id est, perī, actum est de me; peccator enim et pollutus Dominum vidi; quibus verbis propheta fortassis popularē opinionem attingebat credentium continuā moritorum, qui Deum vīsset; peccator presertim, et qui inter peccatores versaretur. Propterea et Manue Pater Samsonis Judic. cap. 43, v. 23, visto angelo Dei, dixit ad uxorem suam: Morte moriemur, quia vīsum Dominum. Verius autem, cum ob vehementi vocis Seraphin clamantiam visisset propheta superluminaria cardinum templi moveri, totamque sanctam domum crasso fumo operi, eoque signo intellexisset Deum templo, quod populi scleribus contaminabatur, excludit parare, moxque divina ira ignem effusum iri, timore gravissimo perirens ex peccatorum surorum consideratione, ac gentis sua perversitate, putavit se quoque Deliūcūs tam apparatu sibi declaratis unā cum indigno populo intercepimus, apud quem parē adeo horribilis suis proficerat. Hanc potissimum interpretationem qui probat, expeditior est illīcī ab argumento, quod ab una nudāque voce pravo sensu intellecta pendet.*

Multò minus nos prement quae subjicit, primis quinque capitibus materialē de Hierosolymitanis exilio temporibus Oziae non convenire; aut Isaiam in libris Paralipomenon rerum ab Ozia gestarum scriptorē dicit; nihil vero de gestis Oziae in primis quinque capitibus haberet; aut nulam esse partim voluminis conjunctionem, nullum ordinem; credi propterea non posse dissentim, et in litteris versatissimum virum, qualis erat Isaiae, tam perturbatum orationem edidisse. Enimvero Hierosolymitanam cladem prophetico spiritu providit Isaiae sub Ozia, eamque futuram de-

muntiavit; non vero illatam historicē exposuit. Nihil aparte rebus ab Ozia gestis quinque priora capita exhibere ultrō damus; sed Ozia rerum historiam separatim mandata litteris jam diximus: iusit autem propheticā volumen referri visiones in diibū Oziae animo propheta objectas. Denique aliud est eruditum vīrum historias scribere, rerum memoriam complecti, contextos casus, coherentes, sibique invicem successentes perspicua oratione persequi; aliud divino spiritu abruptum prophetas edere, absurda, obscura, futura ab eventibus explicanda, siccō, et gravi dicendi genere, abruptū sermonibus, et sententiis involvere. Unum inī istud est ex indiciis, mode colligatur, acutorem, ut divino spiritu agatur, cūm loqueretur ita et eodem plenum fuisse, cūm scriberet: utque inter res ipsas, quae per diuinā voluntate menti propheticā obversantur, vix illa erat distributio; sic et sermonis contumaciam et colligationem ultimā in vaticiniis scribendī vix esse servatam. Ceterum quis unquam prophetarum explicatiūs de Iudeo populo, de viciniis genibus, de occupatiōe urbis Hierosolymae, de Babylonica captiōe, deque reditu in patriam locutus est unquam? quis de gentiū vocatione ad fidem, de Judeorum reprobatione, de Christi Domini vīta, doctrina, cruciatiōe, supplicio, regno, Ecclesiis constitutione, ac stabilitate copiosius aut manifestius vaticinando disseruit ut, Hieronymi iudicio, non tam ventura providere quam præterita narrare, atque Evangelista potius quām prophetē munus explice videatur? Si hac indicia sunt hominiū multa similea et partium nūc infarcient, dicat iam Spinoza unde eruditum scriptorem et scientiam literarum judicabimus?

ARTICULUS XVII.

De Jeremias Prophēta, Lamentationib⁹ et Epistolā.

Isaiae visiones consequitur liber predictionum Jeremias filii Helicei de genere sacerdotali, viculo Anathoth proprie Hierusalem in terra Benjamin. Vateinari sancus vir corpori adhuc adolescenti anno 15 Josie regis, an. mundi 5575, secundum Husserium, perrexitque Deus virum docere, cūque eventua ostendere, Joachaz, Joachim, Iechonīā c. Sedecia regnabit; tunc post urbis excidium, et populi captiōem nec modo contra Hierosolymam et Iudecum populum, sed et contra Egyptios, Philistigos, Ammonitas, Moabitas, Idumeos, et Balyonios vaticinia edidit: ad hujusmodi enim officium, antequam ē matris utero exiret, Deus ipsum destinārat, et veluti consecraverat. Non fuit autem propheta cum exercitio Babylonicum deportatus: sed cūm in Iudea mansisset terra extīnum ploraturus, abstractus inde est contra Dei voluntatem à Johanne cum populi reliqui proficente in Agyptum, ubi tristia et lugubria Agyptis cecinīt, et suorummet, quos graviter reprehendebat, invidiam subiit; quoniam brem lapidibus oppressus dicitur interisse: quō fortassis spectavit Apostolus Paulus, epist. ad Hebr., cap. 41, v. 37, dicens de veteribus Dei pontiis inter celera: *Lapidibus cusi sunt, Virginem*

serum regis, ut completeretur Domini verbum ex ore Jeremie: quod et auctor libri 2 Paralip. ad calcem monuerat. Itaque audacius negaretur prophetias Jeremie divinum esse librum ejus auctoris, cui Synagoga atque Ecclesia semper adscriptis.

Quocirca nulla esse potest sententiarum aut secum ipsi in codice Jeremii libro discrepancia, aut cum aliis sacris Scriptoribus, quam inadmiraverisse Spinoza jactat, eo magis cœsus, quod videri vult oculis acrior. Frustra alii in 37 capitolo causam unam afferrari, cur in carcerem Iudei prophetam detulerint: in capite autem 38 alteram plane dissimilam. Ipse contradicendi cupidior non distinxit raptum his esse prophetam in custodiam, et cùm è primo ergostulo esset exemplus, rursus conjectum in lacum, nòva principium conjuratione. In capit. 37, v. 12 et seq., narratur excentum Hierosolymum Jeremiam à portâ Benjamin à Jeria porta custode suspicato eum ad Chaldeos abire comprehensum, atque in carcere in domo Jonathan scribere præpositi carceris conclusum; sed inde à Sedecia sublatum, atque in vestibulo carceris manere jussum. In capit. autem 38, v. 6, iterum demissum funibus in lacum Melchiae rogantibus principibus prophetam interfici, quod ex carceris vestibulo populum ad Chaldeos profugeret suaderet, atque ita viros belatores verbo suo deliberauit.

Fustra iterum ex malè perceptis verbis capituli 22, v. 23 et 50, ubi dictum *Jeronimus vas facile atque contritum, vas obsque omni voluptate abjectum cum semine regni expertise, et projectum in terram: vir steriles atque improsper, frusta, iniquam, accusum historicum sarcinatore, qui ignoraverit Jechoniam summis honoribus exceptum ab Evinerodachio Nabuchodonosoris filio Babyloniorum rege, lib. 4 Reg., cap. 25, v. 27; ex ejus autem filiis fuisse Sabathielem et Phadaiem patrem Zorobabelis, qui populo præfusi post captivitatem, regicope potestatis jure in Iudea, est dominatus, lib. 1 Paralip., cap. 3, v. 17 et 18. Imò ignorans Spinosa, qui crediditer Jechoniam non potuisse dici *vas contritum, facile, sine voluptate*, etiam si maxima honoribus in captivitate afficeretur. Quid calaminiosus, quidve tristis accidere poterat regi, quā regno, houis, libertate, patria spoliari, atque in aliena terra esse captivum? Hæc sollicitatione curvæ, hoc dolore tangebatur Jechonias, cuius gravitatem nulla data ab Evinerodachio honoris significatio levabit: nihil enim est quod regum honorem amissum compenset; abjectus ideo, qui solitudinem suam tamen consolantes sustentare. Sterilis quoque, id est, ut hebraica referunt exemplaria, nudus, vacuus, sive extermatus, ut aucti Septuaginta, fuit Jechonias, qui quantilibet genitum liberos, neminem ex iis in regio throno sedentem reliquit, ut dixerat Dominus: *Scribe virum istum sterilem, virum, qui in diebus suis non sperabit, neque enim erit de semine ejus vir qui sedet super solium David, et potestatem habeat ultra in Hierusalem.* Etsi verò Zorobabel, solutus captivate Babylonie, dux Iudei populi fuerit, tamen super solium David patris sui non sedet, nec unquam dignitatem*

obtinuit quam maiores sui amiserant. Additum plerisque videi Zorobabel Judeorum ducem à nepote Jechonie, quod ex diversitate paterni nominis, atque ex diversi filiorum nominibus in Paralipomenon libro et Matthai evangelio descriptis colligitur.

Perperam etiam omnino ex 24 capitulo Jeremie opponit predici à prophetâ moriturum in pace Sedeciam, non gladio; cui tamen extractos oculos fuisse vel ex eodem libro contemptum habemus. Nam in pace qui dem mortuis est carmen oculis, non violenti morte è vivis eruptus. Numquid in pace migrare hinc non potest, nisi qui lucem continuo asperxit? Filii quidem in pace non obscunt, quis in conceptu patris transfossos, Jerem. cap. 50 et 52, novimus. Inde orbatus est utroque lumine pater: at et datum est vivere, ejusque obitus, utpote natura ei obveniens, cum immaturâ filiorum morte ac neco comparatus, pacificus at tranquillus certè videri debuit. Nulla igitur sententia est in Jeremias scripto, quia cum inferioribus et superioribus non constat, aut cum aliis sacra historie libris dissentiat. Sed urgat vaticinationes prophete suo loco esse dimotas, nec potuisse orationem confici nisi ab ignorantibus hominibus, et suis quidque locis distribuire non valentibus. Non repugnamus quedam extra propriae sedes, perturbata temporum ratione, inventri, et primum occupasse locum in scripto, que postrem regum diebus congruent: sed fortasse data operari Baruchus maluit eam scribendam ratione sequi, et si priora cum posterioribus confunderetur; quia primus quae ad res iudaicas, deinde quae ad se, possumus quod ad nationes exteras attingebant, disponere sibi vimus est. Fortasse cùm incomposito scripsisset, morte præventus non potuit res sparsim notatas in ordinem redigere. Fortasse amuncens incurrì confusum est quod continuità ac fluente oratione Baruchus litteris mandava ret. Fortassis incomposita et indigesta prophetiarum collocacio à perturbatis olim volumibus, sive foliis originem habuit.

Nunc de reliquis prophetae Jeremie operibus. Præter prophetarum volumen, Lamentationes, grecè Θρησ, tum Epistolam in nostra Vulgata editione subnexam prophetas Baruchi Jeremias scripsit. Præterea et funebra Carmen ac lugubre in morte Josie regis, de quo aucto libri 2 Paralip., cap. 35, v. 24 et 25, loquitur; et Descriptiones, quas scriptor libri 2 Machab., cap. 2, v. 1, commemorat: *Invenitur autem in descriptione Jeremias propheta.... Verum Threnos atque Epistolam habemus; Carmen autem et Descriptiones intercedunt. Genuinus Threnos esse nemo haecetem dubitat: nempe stylum, eadem phrasem et locutionem usurpat in Threnis et Vaticinis, eadem dictio brevitas cumdem utrurusque operis Scriptorem probat, qui dum urbis calamitatem deficit, injurias quoque sibi à populo illata queritur, Thren. cap. 3, et fatetur Dei beneficio se à lacu extractum: inimicos vero suos gravem poemam dedisse: quia unus Jeremias dicere poterat. Praefatim pariter inscripta Threnis in editione septuaginta Interpretatum, totiusque Ecclesie auctoritas persuadet euodem auctor-*

rem, qui prophetas scrispit, Threnos quoque scribere suscepisse. Threnos claudit Oratio Jeremie, quæ Deum rogat, infliccis poenis placatus, et premere desimes, furore deposito, in pristinam libertatem populum suum restituat. Ea in Hebraico exemplari, in Graeca interpretatione, in versionibus Chaldaic, Syriacæ, Arabiæ, atque apud S. Hieronymum à precedentibus Threnorum capitibus non disjungunt, ut incomptum sit, quæ de causa Theodoretus Threnorum explanator commentaria in Orationem scribere prætermisserit.

*Genuinus quoque esse Jeremias epistolam, que inter Baruchi capita sextum locum occupat, ex eadem orationis conformatio atque argumento, rebusque atque Jeremie, et instituto convenientibus tuò creditur. Hanc habebant Iudei Hierosolymitanæ, et Jeremie esse agnoscabant. Neque enim aliud spectare, neque aliud indicare, nisi hanc epistolam tanquam partem Jeremias descriptionem voluit auctor libri 2 Machab., cap. 2, v. 1, 2 et 3, cum inquit in Jeremias descriptione assignandum est; atque etiam, ut conjecturâ assequitur Huetius, diverso in antiquioribus exemplaribus collocatio. In quibusdam namque epistola subiectu libro Threnorum, in aliis prophetæ Baruchi. Si quis igitur librarius ex uno Scripturarum volumine Threnos scripsisset, in quo epistola post vaticinium Baruchi collocaretur: Baruchum verò ex alio, in quo epistola post Threnos jam fuisset apposta, et Judeorum animis atque coram cultu retranslato. Quocirca in pluribus exemplaribus tradictionis septuaginta Interpretum, et translatione Arabicæ ex illis Gracis adorata continuò post Threnos existat; quia et post dirutam Hierosolymam scripta creditur ad confirmandos in Dei lege fratres mox Babylonem transmigratores. Sunt et Patres qui Jeremias esse epistolam confirmant: Cyprianus, lib. de Orat. Domini, testimonium ex hac epistola proferens à Jeremie; inquit, se petere: *Per Jeremiam quique et endem Spiritus S. suggesti, et docti, dicens: In sensu autem tibi adorari debet Deus.* Istud verò preceptum in Vulgata nostrâ scilicet latine est: *Adorare dicit in cordibus vestris, te oportet adorari, Domine;* Cyrilus Hierosolymitanus, Catech. 4 in sanctis Libris numerat *Jeremianum cum Baruch, et Threnis, et Epistola;* idemque facit Laodicensis synodus; S. Athanasius quoque in epistola festali de quibusdam Sacris Libris locutus subdit: *Post hos numerantur Isaías, Jeremias, Baruch, Lamentationes, Epistola.* Eadem est Hilarius sententia in prologo explanationis in Psalmos scribentis: *Vaticinum Jeremiam et cum Threnis et Epistola unum efficerre librum ex viginti duabus, quibus Testamentum vetus concludetur: quod primum Origenes apud Eusebium lib. 6, cap. 25, testatus erat.* Quæ omnis maximo argumento sunt canonicas haberi oportere epistolam, quemadmodum Ecclesia semper habuit.*

*Deest quidem, fatemur, in Hebraicis codicibus epistole hujus exemplar, cumque pseudoeupigrapham appellat Hieronymus, Proemio commentator, in Jeremiam: ergo ab Ecclesiæ sententia discedimus, et titulum Latina editioni inscriptum: *Exemplar epistole quam misit Jeremias, falsum putabimus? Hebraicam esse tratiopen, locutionem totam Hebraicam, etiam**

*nobis tacentibus epistola ipsa loquitur, exciderit ergo ab Hebraicis Biblis propriè brevitatem suam atque exiguitatem, quæ fugit librariorum operam. Atvero Epiphanius atque non carebant Iudei epistola Jeremie, si bene intelligimus S. Patris verba lib. 1 advers. Heres., num. 6, ubi de heresi Iudeorum: *Ac quod ad Threnos istos attinet, inquit Epiphanius, ad illud usque tempus, quo ex Babylonice servitate reversi sunt, hos et prophetas, et prophetarum libros haberunt. Primus est Genesis.... tum libros omnes recenset, quos Hebraicus canón complectitur; ad Jeremiam autem cum pervenisset, ait: Jeremias propheta cum Lamentationis et Epistolis tam ejus quam Baruchi.* Et quidem cùm multis Gracis Septuaginta reperitur, nescio, quæ causa esse possit, cur in Hebraicis desideretur, nisi dicam excidisse: præsserit cùm officio et muneri Jeremiam eam dare epistolam conveniret. Quod si in quibusdam Gracis editionibus non superest, epistole breviti assignandum est; atque etiam, ut conjecturâ assequitur Huetius, diverso in antiquioribus exemplaribus collocatio. In quibusdam namque epistola subiectu libro Threnorum, in aliis prophetæ Baruchi. Si quis igitur librarius ex uno Scripturarum volumine Threnos scripsisset, in quo epistola post vaticinium Baruchi collocaretur: Baruchum verò ex alio, in quo epistola post Threnos jam fuisset apposta, necessario consequi debuit ut epistola prætermitteretur. Hieronymus verò pseudoepigrapham, seu falso inscriptam dixit, quia cùm in Hebraicis codicibus non repertus, videturque Graecis tantum illius exemplar Graeco Baruchi exemplari adjunctum: in suspicionem autem ei jam venisset et à causa Baruchi liber, una sententia utrumque opus complexus est, negans ad canonicem perlinere. Damnum tamen esse sumus, si ob unum hanc Hieronymi auctoritatem gravissimos alios Patres, et rationem ipsam deseremus. Nec multum puto Hieronymi verbo movebitur, qui sciat S. Doctoris ad Rufinum, apilog. 2, fateri se non tam quid sibi, quam quod Hebraicus videbatur, interdum de his rebus scripsisse. Quemadmodum et malè argumentaretur, ex consilio Theodoreti exponentis prophetas Baruchi, silentio verò de consequence Jeremias epistola, concluderet epistolam visam non esse Theodoreti canonica. Si enim diversissimum est epistola argumentum à Baruchi vaticinio, quid mirerem, isto exposito, illam non attigisse? Tum verò liberum est interpræibus pro arbitrio suo edere commentatori, atque una libri parte explicata, aliò operam suam convertere: quod fecerat alibi Theodoretus, ut nuper dicebamus, qui Threnis expositis viis est negligere orationem Jeremie, eamque commentatoris illustranda non putavit quanquam toti Ecclesie probatissimam.*

Redeamus jam ad Threnorum argumentum, sive ad miseram fortunam quam doluit propheta, et luxit lugubrilo carmine. Mortem Josie regis Threnis suis defelisse Jeremiam, ipsamque carmen esse quod dicitur in Paralipomenis cecinisse, Josephus primum lib. 10, Antiq. Jud., cap. 6, tum Hieronymus, proximo in Lament., credit, quibuscum quidam interpre-

tum se junxerunt. Verum à communis et probatio sententiā recedunt, qui alterius mali incursum prae urbū cladem deplorari putant. In Josia morte stabat urbū, templum non erat succensum igni, populus Hierosolymis non depulsus, neque eas laterat propheta à populo injurias, quas queritur sibi factas in cap. 5; autam in Threnos hec omnia scriptor congesit, vastitatem, excidium, presentem desolationem, invidiam populi, pessimamque contra se voluntatem deploras. Communis scriptor argumentum hoc prefatio Grecis et Latinis Scriptoris premissa, quam licet dominus scriptor non ediderit, fidem tamen maximam habere omnes probent: *Et factum est, postquam in captivitate redactus est Israel, et Hierusalem deserta est, sedet Jeremias propheta flens, et planxit lamentationem suam in Hierusalem, et amaro animo suspirans et ejusdam dixit.*

Eadem apponimus cuicunque senserit lugeri Jechoniam in servitutem abductum. Non enim unā cum Jechoniam populum Nabuchodonosor Babylonem traduxit, neque urbem succedit, quemadmodum postea, capto Sedece, populum libertate privatis, quemque direptam subvertit, qua propria vehementer lamentabatur, postquam facta ipsa sunt, quæ futura providerat. Lamentatus est autem eo cantici genere, quod apud prophetas tum in usr. versibus nimirum iuxta alphabeti ordinem dispositis, quorum initium ducebatur a singulis alphabeti literis, quod carminum genus *ἀπόστριξ*; Graeco vocabulo, atque alphabeticum Latinum nominant. Hinc eff. cnum est ut in Graecis, Latinisque interpretationibus Hebraica elementum.... Tunc ad initio apponenter nostra nota carminis in primigenitis exemplaribus adhibui, ut in psalmo etiam apud nos 118, ac octavos usque recurrentes versus alphabeti littera interponitur ad metri solus, non ad ullus mysterii significacionem.

ARTICULUS XIX.

De prophetâ Baruchi.

Prophetia Baruchi filii Neriae, qui et discipulus fuit Jeremias, et amanuensis ab ipso ad scribendum adhibitus, olim in unum librum cum magistri propheticis congeta erat. Baruch ex illustri genore ortum Josephus, lib. 10. Antiq. Jud., cap. 4, scribit, eumque pati sermonis peritissimum, quem diodecum annis post Hierosolymam excludim Babylonio mortuus et sepultum Thalamistis in tract. Megillah, et R. Abraham Zacthi in libro Juchasin, seu Genealogiarum proddiderunt. Epistolam Babylonie scriptis, ut in libri exordio significatur, que et ipsa propheta est, de qua agere purgimus, misitque Hierosolymam ad Joachim sacerdotem, omnemque populum ibi relictum, postquam coram Jechoniam rege ac totu populo legerat. Ut locum, ita et tempus, quo data epistola est, versus 2, cap. 4, indicat quidem: *In anno quinto, in septimo die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldaei Hierusalem, et succenderunt eam igni: verum à quo exordio quintum captivitatis annum repeti oportet, in disputatione est, atque interpres variant. Nam bis capita urbs est,*

à Nabuchodonosore, primū regnante Jechoniam, tum Sedece, quando et diruta est.

Ut plurimum dicitur Baruchum non migrasse Babylonem, nisi post obitum Jeremias magistri sui, cum quo conjunctissime versat tur, ab ejus latere nunquam recessurus, dum vita maneret, propter summam adversus magistrum henevolentiam, atque obsequium: annum ergo quintum, à Sedece deportatione suppeditandum, et Hierosolymitanā clade. Hujus sententiae anterior alia causa profert, quod incensum jam, evanquam Hierosolymitanā declarat apertis scriptis verbis oratio: *Et succederunt eam igni. Incensa autem est tum solim urbs, atque absumpita flammis, cum capitum Sedece totus per illi Iudaici casus, et ruina consequata est: quamobrem annum quintum à captivitate Sedece numerari conveniebat, quando literas Baruchus misit.*

E contrario Maldonatus, Calmetus, aliquis annum quintum à Jechonias migratione reportet. Aliunt enim anno 4 regni Sedece, qui et quartus erat captivitas Jechonias, misit Sedece legatum Sarajam ad regem Babylonis, Ioseph. cap. 31, v. 59, cum quo et ipsius frater Baruchus profectus est, attilutique ad captivos epistolam Jeremias, in qua Babylonici regni exelidum prædicabat; sequente vero anno Baruchus prophetiam edidit: stein antequam urbs et templum omnino subverterentur, delubuisse hanc Baruchi epistolam conscribi, recte ita probari videtur. Commemorat Baruchus templum, altare, holocausta, cap. 4, v. 10: *Ecce misinus ad vos pecunias, de quibus enite holocatomata, et thus, et facie manu, et offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri. Commemorat sumnum pontificem, et sacerdotes, et populum, vers. 7: Et miserunt in Hierusalem ad Joachim filium Helcia filii Salom sacerdotem, et ad sacerdotes, et ad omnem populum, qui inventi sunt cum eo in Hierusalem. Commemorat vasa quæ fecerat Sedece, cum priora Nabuchonosor sustulisset, vers. 8: Vasa argentea quæ fecit Sedece filius Neria rex Iuda. Potuisse haec omnia adhuc dicti Hierosolymam extare, si anno 3 à migratione Sedece suscepisset prophetam Hierosolymitanam fratibus sua illa epistola consolationem adhiberet? Cur etiam Baruch ad aures Jechonias filii Joachim regis Iuda librum suum legit, vers. 5, non autem ad Sedece aures, si tum Babylonie erat Sedece?*

Verumtamen de his post pauca. Interim canonicum et divinum librum esse defendunt. Et primo quidem Daniel serbens se in Jeremias libris numerum annorum intellexisse, praclarum quoque libri Baruchi testimonium dedit. Verbi enim ac sententias hausti ex Baruchi capite 1, v. 15, et capite 2, v. 7, atque in caput suum 9 traduxit. Daniel quippe tringit annis post quintum à captivitate Sedece, cum iam Darius Medus Babylonicum imperium occupaverat, prouidit, que in 9 capite prophetia sue complexus est. Patres vero Ecclesie, Clemens Alexandrinus, lib. 1 Pedag., cap. 10; Cyprianus, lib. 2 Testimon. adversus Judaeos, cap. 6; Hilarius, lib. 5 de Trinit. Agustinus, lib. 48 de Civit. Dei, cap. 53, que Baruchi sunt, sub 40,

remie nomine commandant, seu quid Baruchi epistolam inter Jeremias opera colligatam Jeremias esse crederent; seu quid opes discipuli adscriberent magistro, cuius tempore et persona congrue videlatur: certe adeo coram animis sententia insederat, epistolam illam, Deo afflante, fuisse descripatam. Ita canonicum librum Athanasius in Epistola festali declaravit, ut supra vidimus; Basilius autem lib. 4 contra Eunomium; Joannes Chrysostomus, lib. 1 De fide ad Graecos sententias ex eo libro sumptas, quicunque deum, eas scrupulose, se ex canonicis et divinis literis petere dixerunt. Tum vero qui Baruchum auctorem, et scriptorem epistole nominant, et ipsi non dubitant, quin ejusdem per auctoritas sit, ac ceterorum divinorum, liborum. Ex iis est Eusebius Cesariensis, lib. 4 Demonstr. Evang., cap. 19, Cyrilus Hierosolymitanus, Cyrus Alexandria, qui et lib. 10 contra Julianum inquit: *Addam et beatum Baruch Isaiae versibus suffragantem; dictu enim ipso alicui (c. 5, v. 56), hic est Deus; non estimabitis aliis adversus eum; odiosus omnem viam scientia, et dicit eam Jacob puer suo, et Israel dilecto suo, et post huc super terram eius est, et cum hominibus conversatus est. Ac Theodoretus, qui et commentator in Baruchum edidit, et divinam Scripturam appellavit in capite secundo. His omnibus gravissimis Patrum judicis Eugenius Papa IV, in decreto pro instructione Armenorum, et Tridentini Patres aquissime suffragium, iudiciumque summum absolutissimum adjunxerunt, à quo licet nemini dissentire.*

Contra hanc acriter pugnat Hugo Grotius; sed quādā critico contum videoam. Inquit ipse in canonice Hebraeorum, sive priores Ecclesie librum Baruchi desiderari: neque enim Hebraicum exemplar solum extat, aut existit: neque Melito, Origenes, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Illarius, Hieronymus, Innocentius I, aut concilium Laodiceenum, Carthaginense III, Romanus sub Gelasio Papâ librum Baruchi in canonem refulerunt; deficit ergo argumentum, quare nuper in sacrorum Librorum catalogum conjecturatur. Author præterea libri Iudeus quidam erat Graecus sciens, qui excoigitavit quæ dicere et scribere Baruch potuisse exulum Judeorum nomine cum Jechoniam captivorum Babylone. Nam si Hebreacē scripsisset, nusquam Hebreicus codex comparuisset? Quamobrem miscuit scriptor ignarus temporum, quo in captivitate Jechonie queaque in altera Sedece continguerit, omnique confundit, perinde ac si mala quo postea in populum Hebraicum et urbem sanctam inducta sunt antea evenissent. Incepit dicere anno 5 post deportationem Jechoniam Judeos epistolam in Hierusalem misisse, atque hoc ipsum in orationis cursu magis explicat loquens de templo, de altari, de vasis, de sacrificiis, quod temporibus Jechonie captivi regnante Hierosolymis Sedece, congruebat; inconstans autem sibi ibidem successam Hierusalem dicit, cum epistola illa daretur. Repugnat ista secum ipsis. Vel enim anno 5 post Jechoniam Babylonem abductum scripta sunt; et tum Nabuchodonosor urbem non de-

... Post huc in terra ista... Unquam in Cartagena bona reliqua supervenient. Prima enim Grotius,

levit incendio; vel post Sedece captum, evansaque urbem litteras misit Baruch; et tum prostratum erat solo templum, destructa ars, nullusque sacrificiis relictus loens, nullus sacerdos Hierosolymis manerat, sed aegrestes homines quidam agriculte, viatores, qui tellurem exercerent; unde et Daniel, qui longe post urbis vastigationem prophetavit, quando reparari commodiis lapu temporis ruine posuerint, conqueritur esp. 5, v. 58, nihil omnino populum habere solati in Religionis officiis: *Et non es in tempore horum .. neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblationem, neque incensum, neque locus primitorum coram te. Auctor ergo epistola Baruch tribuit satis comportant non habuit præteriorum temporum rationem. Addit Grotius ex Daniellis libro Graecum scriptorum minutum esse multa, ut hæc etiam de causa esse Baruchus nequebat qui Daniellum aetate preecessit. Ad dii et contra illud 58 capituli tertii: Post haec in terris visus est, et cum hominibus conversatus est, recenter à Christiano quadam insertum. Epistola, ut incarnatione Unigeniti filii Dei tamquam ex vetere vaticinio probari posset; quem locum etiam Theodoretus deceptus ad Christum Dei filium humanam specie induitum retulit.*

Peroperat hæc ab aucto ceteroquin viri, ac Religionis inimico, assumuntur ad reprehensionem canonici libri. Non existat in Hebreis canonе Baruchi Epistola, quemadmodum et multa aliorum scriptorum opera, quæ supra vindicavimus, desunt, quia vel temporum iniuria vel negligentiā librariorū, vel alia de causa perire. Graeca tantum versio ad nos, sive ad Ecclesiæ perirevit, quam non Christiani fabricati sunt, sed à Synagogâ accepterunt, apud quæ primigenium exemplar perlossisse necesse est. Et olim quidem sub Jeremias titulo locum habebat, ut adnotabamus sive ex Daniellis libris, sive ex sanctorum Patrum testimoniosis, qui Baruchi sententiam adhucientes Jeremias patrocinio se fretos dixerunt. Ceterum mirum Grotium credere possesse Graeci scriptoris, qui se Baruchum similem volerint; non autem Hebrei epistolam esse. Hebreicus totus est orationis color, quem illud non potuit, nisi qui Hebreacē mutum didicit. Quod si hebreacē peritus erat, quoniam se Baruchum fingebat, cur non potius Hebreacē scripsisset, ut credibilius monaducat faceret? Si igitur Hebreacē necessariè fateri debet Grotius exemplar Baruchi, afferat jam causam, quare exemplar illud nusquam visum sit, eaque nos uteor ut doceamus ex Jeremias operibus, quibus inscrebatur, excidisse. Cur autem SS. Patres in canoniconum Librorum catalogo Baruchum non sint complexi, aperta ratio est, quia scilicet Jeremias adjudicabant Baruchi Epistolam; quia Jeremias nominato, et Baruchum, qui pars erat, nominasse satis sibi videbantur; quam legem semper seconta est Christi Ecclesia; neque aut Eugenius aut Tridentini Patres in canoniconum Librorum catalogo Baruchum non sint complexi, distinetè recensentur; unquam, nisi heretici compulserint sigillata Baruchi meminisse. Ideo etiam nunc Ecclesie nos obtinuit, ut quae Baruchi sunt, in horis canonicas, et in Missa vigilia Pentecostes, eadem sub Jeremias nomine legantur. Etiamen ex iis Patribis

quos Grotius opponit, librum Baruchi in sacrorum catalogo non descripsisse, alii divinum esse alibi significarunt, ut Hilarius et Gregorius Nazianzenus; alii explicatè recensuerunt, ut Epiphanius et concilii Laodiciæ Patres, quos paulò ante commemoravimus. Et Hieronymus quidem, videns Hebreos Baruchum carere, suspectum librum habuit, eumque pratermisit. Quam obrem et Latina nostra interpretatio vetustioris interpres non, Hieronymi, sed præterquam quod scripti S. doctor, quod videbatur Hebreis, quam ipse deesse auctoritate putavit, Patres alii asseruerunt.

Nulla quoque aut temporum aut locorum perturbatio in totâ Epistola est, si animo prejudicis vacuo divinum verbum legamus. Quam rem dûm exponimus, questione etiam de scriptori tempore ab initio proposuimus expeditius. Itaque anno 5 à Sedecia capto, et Hierosolymitanis incendio scriptam epistolam statuimus, ut ea verba vers. 2: *In tempore id est, à tempore, ut consentit enim Calmet* quo cuperint Chaldei Hierusalem, et succenderunt eam igni, dubitare non sinunt. Non enim placet corum interpretatio, qui explicant in tempore, id est, illa tempestate, eo tempore traxit, quo Hierosolymam Chaldei occuparunt, ut notetur totum captivitatis spatium, quo et capita urbs est et igne succensa. Qui enim si toto sexennio, antequam urbs caperetur, et incendio flagraret, misit Baruchus Epistolam ad fratres Hierosolymis relictos, fieri potuisse ut initio sermonis successum urbem dicaret fratribus, quam stantem atque illassem ipsi incoleant? Tolerabilis nobis non est Junii conjectura suspicantis, cum, regnante Jechonia, urbem cepit Nabuchodonosor, ignem pariter admotum; sed et statim restinctum incendium et urbem servata, Baruchum scripsi. Quenadmodum neque probari alterum potest, à Sedecia ablegatum esse Baruchum cum Saraiâ Babylonem, unde ad fratres scribere tunc Propheta potuerit; quoniam ejus Baruchi profectio nis cum Saraiâ neque Jeremias mentionem habet, cap. 41, neque Baruchus ipse eum scripsit Epistolam, nominavit Saraiam.

Quid igitur aram, sacrificia, thus, sacerdotes nominat Baruchus, si incenso una cum urbe templo nihil horum supererat? Planè inter templi reliquias et ruderia in atrio, ex gr. eversi templi, levi opere ac tumultuario utemque instaurato, post Chaldeorum discessum erigere clam potuerunt Judei aram, in qua Religionis munia clam obirent; illamque excessisse ad privatos saltus usus, ut in Religionis officiis se consolarentur, non modo verisimilimum est, sed ex hac Baruchi Epistolâ manifestissimum. Nam etsi configrasse templum dicatur, et aquatum solo; non tamen putandum est partes omnes adeò existas, ut ne murus quidem aut tegurum flagratione superstes fuerit; atque etiam darenus flammis absumpta omnia, quinque tamen annorum spatio à templi urbisque incendio vinitores atque agricultores ad terrae culturam reliqui ut casas excavarunt in urbis ruinis, ita et in templi ruderibus aram struere in qua Deum venerarentur, eisque iram placerent. Ita altare habuerunt Hebrei, antequam Mosaicum tabernaculum construerent. Quia in vel duobus mensibus postquam exusta Dei domus est, mense nimis septimo, ut narratur Jeremie cap. 41, v. 5: *Venerant viri de Sichem, et de Silo, et de Samaria octoginta viri rasi barbi, et scissi vestibus, et squalentes, et munera, et hiis habebant in manu ut,*

duellis captus orbatusque oculis, detrusis in carcere necatisque filii spem omnem amiserat vel redditus in patrum, vel regni, neque poterat ultum ex postero relinquare imperio olim potitorum, si Deus ulli potiri dedisset; Jechoniam contra tanta clades non presserat: imò Chaldeorum gratiam sibi captaverat dedicatione suâ, filios in captivitate generat, omninoque Iudeorum spem ad attraxerat. Sedeciam verò tom Babylonem jam perducent, cùm Baruchi scriberet, ea ostendunt que sibi favere per errorem putant adversarii dieta de argenteis vasis à Sedecia factis, et Hierosolymam ad fratres time restitutis, vers. 8, cap. 4: *Cum acciperet vasa templi Domini, que ablata fuerant de templo, revocare in terram Iuda decimam die mensis Siwan, vasa argentea, que fecit Sedecias filius Josaphat Iuda, Nempo cùm acciperet Baruch à Chaldeis vasa argentea per Hebreorum ditiones pretio redempta missurus Hierosolymam, et in sacrificeorum usum restituturus, argentea, inquam, quia Sedecias iniuste regni facienda curaverat, tunc et Epistolam scripsit; abstulerant ergo Chaldei jam de templo non tantum Jechoniam temporibus avara vasa nunquam deinceps templo reddita, verum etiam argentea in priorum locum sufficta à Sedecia, quae urbe incensâ, et abducito Sedecia, de domo Dei Babylonem exportaverant. Omnío igitur probari non debet quanto captivitatis Jechonie anno ante urbem vastatam Baruchum scripsi. Quenadmodum neque probari alterum potest, à Sedecia ablegatum esse Baruchum cum Saraiâ Babylonem, unde ad fratres scribere tunc Propheta potuerit; quoniam ejus Baruchi profectio nis cum Saraiâ neque Jeremias mentionem habet, cap. 41, neque Baruchus ipse eum scripsit Epistolam, nominavit Saraiam.*

Quid igitur aram, sacrificia, thus, sacerdotes nominat Baruchus, si incenso una cum urbe templo nihil horum supererat? Planè inter templi reliquias et ruderia in atrio, ex gr. eversi templi, levi opere ac tumultuario utemque instaurato, post Chaldeorum discessum erigere clam potuerunt Judei aram, in qua Religionis munia clam obirent; illamque excessisse ad privatos saltus usus, ut in Religionis officiis se consolarentur, non modo verisimilimum est, sed ex hac Baruchi Epistolâ manifestissimum. Nam etsi configrasse templum dicatur, et aquatum solo; non tamen putandum est partes omnes adeò existas, ut ne murus quidem aut tegurum flagratione superstes fuerit; atque etiam darenus flammis absumpta omnia, quinque tamen annorum spatio à templi urbisque incendio vinitores atque agricultores ad terrae culturam reliqui ut casas excavarunt in urbis ruinis, ita et in templi ruderibus aram struere in qua Deum venerarentur, eisque iram placerent. Ita altare habuerunt Hebrei, antequam Mosaicum tabernaculum construerent. Quia in vel duobus mensibus postquam exusta Dei domus est, mense nimis septimo, ut narratur Jeremie cap. 41, v. 5: *Venerant viri de Sichem, et de Silo, et de Samaria octoginta viri rasi barbi, et scissi vestibus, et squalentes, et munera, et hiis habebant in manu ut,*

*afferent in domo Domini. Igur vel tam altare esse debuit in templo eversi ambitu, ubi munera et thus offerrentur. Quo in loco deinde haberi commodè potuerunt Hebreorum sacri coetus diebus solemnis tanquam in templo, etsi dirutum esset. Idque denotant Baruchi verba, cap. 4, v. 14: *Et legitib[us] librum istum... in templo Domini, in die solemni.**

Sacerdotum verò quare nemo ferit Hierosolymam post templi ruinas? Homines multi remanserant ad excrandam terram, quos dimiscerat Nabuzardus magister militum, Jeremie c. 59, v. 10; sensi verò, et ad omne opus ineptos non erat, cur Babylonem transferret. Præterea ex cap. 40 Jeremie, apparet non paucos Judeos fuisse, qui ex finitimiis regionibus ad Godoliam se receperant à rege prefectum terra Iuda, vers. 11. Cum Godolias Jeremias pariter habitat in medio populi, qui relictus fuerit in terra; Godolius viros, et mulieres et puerulos, qui non fuerant translati, commendaverat rex Babylonis. Jam verò inter viros resiliens in Iudea, aut eos etiam qui post Chaldeorum abscessum Hierosolymam redierant ex Aegypto, Idumæa, etc., quo successerant, priusquam gravissima tempestas cooritur, quia negot fuisse et Joachim saeculum? quem cùm Baruchus summum sacerdotem non appetet, neque nos appellamus. Credendum tamen est clariori fuisse inter sacerdotis qui ministrali, et principem prestantemque pontificis munera, dñm nemo erat tanto dignitate praeditus. Ex quo et apertius intelligetur sacra fieri à sacerdotibus, thuri adoleri, munera offerri, atque agi solemnia ad aram Domini opportunitate post cladem omnium maximam. Quarum rerum causâ scribit Baruch, vers. 10: *Ecce misimus ad eos pecunias, de quibus emitte holocausta, et thus, et facie manna (id est, oblatione), et offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri.*

Nec verò Daniel, dum capite 5 queritur neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblationem, neque incensum esse coram Deo, huic nostræ explicationi repugnat. Loquitur ipse primò, sive loquuntur tres pueri in mediis iugibus de misera fortuna, que in se incurerant Babylone, ubi nulla Religionis signo testari poterant pietatem suam, atque in fine constanter. Quoniamrogabat Deum, ut constitutum animum atque humiliatissimum spiritum sacrifici loco suscipiat. Deinde ut indicent miserrimè, pauperrimè, tenuissimè, rarissime sacrum fieri, negant ulti obfferri sacrificium sollempne, et publica autoritate permisum, cujusmodi profectio non erat sacrificium illud quod Hierosolyma in abjecto et quasi furtivo altari offerrebat. Sicut, quanquam in hereticorum uribus in aliquâ subinde domum sacrum fiat; quia tamen clam id fit, et contra publicas leges, merito dicimus sacrificium non esse, publicum scilicet catholice Religionis officium. A Daniele pariter auctore Epistola Baruchi quedam haussisse, supra demonstravimus opponi perparum.

Perparum quoque objectur illud capituli 3, comma 58, *Post hec in terris visus est... tanquam à Christiano homine reliquis supercessit. Primò enim Grotius,*

qui pro more suo historica omnia, nullum in veteri Testamento declaratum nove legis mysterium videt, Prophetæ verba legens potuisse interpretari Deum ipsum olim post traditam disciplinam Jacobo a quo Israël in signis, in portentis, in lege data in monte Sina, in nebula, in angelorum persona, in tabernaculo, in templo tanquam in statione, in solio, in maiestate, in gloriâ quasi videndum se hominibus præbuisse, atque inter homines esse versatum. Similia fere legitimus in Proverbîis, in Ecclesiastico, in Sapientia, ubi dicitur delicias Dei esse cum filiis hominum versari, divinam sapientiam cum hominibus, cum electis esse, cumque illos laborare; neque tamen Proverbîis lucos, et Sapientia et Ecclesiastico à Christiano homine appositos dicit Grotius; itaque nec fingere debet Christiani hominis manu alterum Baruchum fuisse affectum. Deinde verò quid unquam incommodi est, si dicatur virum Dei prophetam vadeficio suo ad Christianum Dominum spectasse, ejusque inter homines vitam? Si non nihil de sententiâ sua decederet Grotius, que tota hebreia est; si non Prophœtum spiritum Dei agnosceret futura, arcana, et spiritualia monstrantem; si ergo animo pateteret vinci se à vetustissimis et sapientissimis Patribus, qui sacras literas scrutati sunt penitus, mirum ei non videretur, veterem Prophetam Deo hominè facto expressius fuisse locutum. Etonum præter Cyprianum, Hilarium, Augustinum, Basilium, Ambrosium, Eusebium, Cyrilum Alexandrinum in locis, quos super commemorabamus, Irenæus adversus Heres. lib. 5, cap. 35; Tertullianus contra Prævaricat. cap. 6; Gregorius Nazianzenus, de Theologia, orat. 4; Chrysostomus de incomprehensibili Dei Naturâ, orat. 5, aliisque in BarUCHO, in Jeremias, in Prophetâ, in divinis Scripturis de filio Dei dictum esse affirmant: Post hec in terris visus est, et cum hominibus conversatus est. Quare arrogantis novus interpres seris temporibus scripsit, locum illum pia fraude esse ab homine Christi Jesu fide imbuto assutum. Sed mos est ille intemperantioris critici, qui pari temeritate, pari et inconsideranter senserat prophetiam de Christi Jesu nece, quæsità à Judeis causa, cap. 2, Sapient., suppositam fuisse post Salvatoris mortem.

Que cum ita sint, planè constat nullam esse causam eum BarUCHO epistolam rejiciamus, quanõ Canoncam esse gravioribus argumentis ostensum est. Altoram quidem epistolam nomine BarUCHO inscriptam Syriac exstantem, nullo auctoritatis testimonio muniam refellimus. Ea certè novitatem sapit, estqua BarUCHO adscripta à quipiam Syro à primis Ecclesiæ seculis, ne videatur Prophœta decem tribuum trans Euphratatem deportatarum oblitus, qui fratum Hierosolymis degentium meminerat. Apertior est de supremo iudice et future vita ponis sermo, quam ut BarUCHO etati conveniat. Inepta præterea multa et nugatoria de angelis à Deo missis, qui Hierusalem evertente, et vasa templi à pollutione Chaldeorum subtraherent, narrat auctor, qui per otium, insulatissimum atque insaniam ea se excoxitasse demonstrat.

ARTICULUS XX.

De prophetia Ezechielis.

Ezechiel est Leviticus tribu filium sacerdotum Buzi um cum Iechoniam, et praecepit militie ac regni robore Nabuchodonosor, urbe delicita, Babylonem traduxit. Cepit ipse anno captivitatis sua quinto, etatis vero, ut plerumque creditur, trigesimo vaticinari, et viginti annos proscutos futura predictare. Nam initio prophetie ait, se visiones Dei vidisse anno trigesimo: *Et factum est trigesimo anno... ipsa est annus quintus transmigrationis regis Joachim, quem annum trigesimum aliud a jubilico, aliu solenni federis instaurazione sub Josia rege postinventum in templo ab Heliæ suemo pontifice Legis librum, alii à Nabuchodonosoris anni nativitate aut into regno, alii denique à Nabopassore Nabuchodonosoris patre, qui novum Chaldaicæ monachia initium fecerat, victo Saraco, sive Chaldaeane Assyro ducedum potuit; at verisimile admodum est, quod et probat Hieronymus prefatione in Ezechiel, trigesimum annus Prophete annum notari, quo ex legis instituto sacerdotii munera filii Levi inibant. Interfectum esse ferunt à nationis sue principo, quem acriter do legi deserta, et lapsu in idolatriam reprehenderunt. Obscuritate et caligine prophetias suas involvit, in principio potissimum, et fine operis; quam fortasse ob rem Ezechielis lectio interdixerunt. Judæi nondum trigesimum annum assecuti, ut et de Canticis eanticorum legendis decreto pariter caverant.*

In primis circa saeculum dixisset ad prophetam munus, preannuntiavit captivitatem populi, atque urbis excidium, ut verbis Jeremia augeret fidem et vanam spem quam pseudoprophetæ fecerant populo, à Judeorum animis depellerent. Prædictis deinde graves angustias vicinis Gentibus adventuras, populi sui redditum in patriam, tempiliæ instaurationem, quibus subtilior sensu Messie regnum, gentium vocatio ad fidem, atque Ecclesiæ constitutio confirmaret. Prophetatum omnium eruditissimum, atque acutissimum merito habetur, quod gravibus sententiis, anagmaticis visionibus, metaphoris, figuris, similitudinibus, profana scientia atque arithmeticæ cognitione praeter easter pœnior sit atque abundet. Quod ad stylum attinet, S. Hieronymus nec satis discretum, neque admodum rusticum, sed inter medium et ex utroque temperaturam censuit, ut hominem decibat inter Chaldeos agentem, utenamque style coram familiariter. Visiones vidit numero 22, easque ex ordine temporum, quibus visa apparuerunt, omnes digessit; unde intelligendi difficultatem maximum res ipsa parit, non temporum confusio.

Hoc, quem habemus, viri divino spiritu afflati prophetem librum canonicum et germanum esse ostendit enim ipsa argumentum, et rerum futurorum ratio, quarum cognitionem non nisi Deus in animum scriptoris immisit, tunc veterum omnium consensus comprobatur. Quam ob rem nullus præterea armis egemus ad Spinosa adversariorum atque obtractatorum perpe-

tuum repellendum; nec desiderandum ultra esset quidquam, quo nos munire magis deberemus, etiam si validiora is haberet causa: sua presidin; quanto magis cum afferat infirmita. Negat ille, qualem scriptis reliqui Ezechiel ad nos devenisse librum, sed tantum operis fragmentum superesse; quia incipit in nostris libri reliquias sermo ab iis verbis conjunctionem cum alio superiori significantibus: *Et factum est in trigesimo anno... priora ergo desunt, quia propheta prescriperat, quia ab anno trigesimo nunc exordium prophetiarum dicitur. Ubi vero est epocha, unde annus iste repetatur? vel ubi nam describuntur visiones ante illum annum habite? quia Josephus, lib. 10 Antiq., cap. 10, scribit inter Ezechielis vaticinia et illud existuisse de Sedecia nonquam visuro Babylonem, scribit et duos propheetiam ab eo refectis libros; nunc autem in Ezechiele legitimus cap. 17, v. 12 et 20, futurum ut Sedecia Babylonem adducatur, nupsiā vero ut Babylonem non videat; atque unum tantum Ezechielis volumen habemus, quod quidem Synagoge magna v. Thalnud cap. 1, Bayv Bathra, attribuit, non Eze-*

quis hac, et si quæ sint horum similia, vim quamdam habere patet? Et factum est, invenimus initio libri Iose, propheticæ Iose, historie Machabœorum, que fragmenta non sunt majoris operis. Miror hominem, qui videri velit Hebrei peritus, ignorare vocatum et nihil omnino efficerre hoc loco præter mutationem verbi è futurâ significacione in præteratum; vel sepius solius ornatâ gratia, atque ex usu dicendi apud Hebreos familiari in narracionum exordio adhibetur. Annum trigesimum unde repetere quis possit, supra documentum, cuius epocham, quamquam ea ignota nobis esset à scriptoris etate remotissima, explorata ram habentel ejus etatis homines probè docti, unde tempus à prophetis indicatum supputaretur. Ante annum vero illum trigesimum visiones nullas Prophetæ viderat; vel si quis vidit litteris non prodidit.

A quo scriptore didicerit Josephus vaticinatum Ezechielis de Sedecia Babylonem non visuro, non satis assequi possum. Si tamen verum est, et istud oraculum prophetam edidisse, vel solo sermone fudit, vel ad regem misit, qui id nuntiaret, vel per epistolam prophetarum librum nonquam relatum de verbo Dei ad factu certiore fecit, potiusque sine ullis orationis dissimilitudine utrumque asseverare, et ad ductum in Sedeciam in Babylonem, et urbem regiam Chaldeorum nonquam ab eo visum iri, quis dum diligenter, capiun in itinere, effossisque oculis in urbem Chaldei deportaruna. Duos vero existit Josephi anno prophetiarum Ezechielis libros nonquam assentiar: fieri enim non posset ut curum alter omnino intercidisset ex sacris omnium nationum codicibus, quas Scripturarum interpretatio manaverat. Siquid autem Josephi tempora duplice volumine Ezechiel opus sum complexum, eorumque alterum perisse nemo aliud tradidit. Rectius interpretamus Josephi sententiam de hoc ipso Ezechielis libro ad nos delato, qui olim in duas partes distribueretur, primi-

capitibus 39 constantem; alteram reliquias facile divisibilibus, propter novum veluti argumentum genos, quippe ad descriptionem urbis et templi, tribum distributionem spectantibus. Conflatum ex ambabus hisce paribus totum prophetarum Ezechielis corpus efficit librum unum, quem ignorantia et levitate hebraicæ sonniantes Thalmodistæ tribuant opera magistrorum Synagogæ magnæ, quia futurum rerum praesens extra terram sanctam scribi eorum arbitrio non poterat. Synagogam magnam recessisse, mendis purgasse, evulgasse nitidiora Ezechielis exemplaria non repugnamus; primum exemplar descripsisse est sex capitibus; alteram in duodecimo capite desidentem, ubi, que providit, nempe multorum regnum interitum, Messia adventum et mortem, Judæi regni ruinam, Propheta eleganter tractavit. Quibus apposita sunt ejusdem prophete duo postrema capita duas singulares historias complectentia, alteram Susanne, alteram Beli et Draconis. Primum caput operis, cuiusmodi in Hebreis codicibus nunc existat, et versiculos usque quartus secundi capituli Hebreiæ scripta sunt; deinceps Chaldaicus est sermo, qui regi in aula ministrarent, postquam Chaldaeorum literas et sapientiam didicissent. Inter eos et Daniel adolescentes ex regia stirpe natus in captivitatem raptes est, ibique prophetia dono illustratus scripta multa predicendo usque ad Cyrus Persarum regem, qui defuncto Dario Medo, alter nomine in Scripturis Astyge nuncupato, Babyloniorum quoque regnum obtinuit. Cepti junior Prophetæ ab impudicorum senum calumnis vindicare invenientem Susanne castissimam conjugis Joachimi, emque a falso populi judicio liberavit, quod maximam gloriam adolescenti videnti acutæ, et Dei spiritu habenti apud omnes peperit. Deinde Nabuchodonosoris somnum ex animo jam deletum de statua partim aurea, partim argentea, aera, ferrea, testacea divinitus cognitum cum aperulisset, est interpretatus: quoniam brevi auxit rex honoribus amplissimum hominum sapientissimum, à quo rei ejusmodi cognitio et scientia perquireretur, eumque omnibus Babylonis provinciis et magistris praefecit: ad quem sic adibatur, ut ad ipsum de omni regni negotio referretur.

Ob id Nabuchodonosoris successoribus acceptissimus etiam fuit, cui proper sapientiam, quia omnium, maxime abundantabat, nihil dignitatis atque officiorum diminutum est. Multa præterea egit summis laudibus celebraudi ad religiosum defensionem; idolum Beli contrivit, draconem Babylonie pro Deo habitum composta offa disrupt, et solum verum Deum coli oportere doctrina, exemplis, re probavit. Ab iniunctis sepe expeditus ad necem, atque in invictam regum adductus, bis in lacum leonum conjectus est, unde tamen, Deo protegente, incolamus evasit iniunctum non tantum vituperatione quam detrimento gravissime. Proventus estate, cum Cyrus summam imperii obtinuerit, Sussis creditur obisse. Nam, et si ejusdem regis beneficio Judæis omnibus concesso reverti commode in patriam posset, maluit tamen in exili loco apud

Babyloniorum regem in officio manere, quo faciliter publicam fratrum suorum causam, si forte, quod erat maxima metuendum, invidi tempestatem aliquam adversus fratres commovissent.

Quod vero nostra disputationis argumentum est, descripsit ipse visa sua non modo, sed et actiones quas rerum Babyloniorum narratione intinxit, quantum ad sumum institutum opus erat, omniaque in unum librum inclusit. Librum istum in duas partes distribuere optimè possumus, alteram historicam, quia Nabuchodonosore, Balthasare, Dario summum imperium gubernantibus, que sibi Babylone evenerant, persecutus est sex capitibus; alteram in duodecimo capite desidentem, ubi, que providit, nempe multorum regnum interitum, Messia adventum et mortem, Judæi regni ruinam, Propheta eleganter tractavit. Quibus apposita sunt ejusdem prophete duo postrema capita duas singulares historias complectentia, alteram Susanne, alteram Beli et Draconis. Primum caput operis, cuiusmodi in Hebreis codicibus nunc existat, et versiculos usque quartus secundi capituli Hebreiæ scripta sunt; deinceps Chaldaicus est sermo, qui regi in aula ministrarent, postquam Chaldaeorum literas et sapientiam didicissent. Inter eos et Daniel adolescentes ex regia stirpe natus in captivitatem raptes est, ibique prophetia dono illustratus scripta multa predicendo usque ad Cyrus Persarum regem, qui defuncto Dario Medo, alter nomine in Scripturis Astyge nuncupato, Babyloniorum quoque regnum obtinuit. Cepti junior Prophetæ ab impudicorum senum calumnis vindicare invenientem Susanne castissimam conjugis Joachimi, emque a falso populi judicio liberavit, quod maximam gloriam adolescenti videnti acutæ, et Dei spiritu habenti apud omnes peperit. Deinde Nabuchodonosoris somnum ex animo jam deletum de statua partim aurea, partim argentea, aera, ferrea, testacea divinitus cognitum cum aperulisset, est interpretatus: quoniam brevi auxit rex honoribus amplissimum hominum sapientissimum, à quo rei ejusmodi cognitio et scientia perquireretur, eumque omnibus Babylonis provinciis et magistris praefecit: ad quem sic adibatur, ut ad ipsum de omni regni negotio referretur.

Hec que postremo loco possumus, sunt majora copia rationum confirmanda. In disceptationem enim questionemque primo illud vocatur: Danielis ipse met librum scripsit Babylone captivus; an vero Hebreis aliquis legis studiosus proprie Machabœorum tempora fixerit Danielis olim scripsisse? Rursus Prophetais accensendum sit Daniel, an is scriptoribus quos agiographos vocant? Tertio, an historia Susanne, Beli, et Draconis, uti et Azarie Oratio, et trium puerorum Canticum veritate niantur, et canonice dignitatem jure obtineant? Quartio, an eam scriptor Daniel sit, uti et reliquarum partium, que sola apud Hebreos supersunt? Hec enim omnia vel infideles, vel Hebrei, vel heterodoxi in disputationem adducunt, ut convallant aut dubia faciant que pro scripti antiquitate, pro dignitate Danielis, pro historiarum veritate et anterioritate divina, pro scriptoris unitate nos religiosissime stabilimus.

Itaque primo constitutus Danielis auctorem esse libri suo nomine inscripti contra Porphyrii, Spinoze, Hobbesi deliramenta, quorum primus absurdus existimat temporibus Antiochi Epiphanius. Judæum quenamvis scripsisse; alter septem priora capita consignata litteris post restitutum à Judæ Machabœum templum; tertius, affirmari non posse Danielen